

תגובת הרב דוד קאהן

בס"ד יו"ד שבט תשע"ט

כבוד בן ידידי, הרב דר. זאב פרימר שליט"א

בימים קדמונים היו כמה ספרים פותחים בהתנצלות המחבר, ואני מוכרח לתפוס במנהגם היות ואני רואה את עצמי כה מוטרד בין הטרודים; אמנם כבר גילו חז"ל בביאורים של "כלאם" הטל עליהם צרכי ציבור וכו' ובתור רב בישראל אני בתוכם – אמנם אני רואה סייעתא דשמיא בעבודתי. כשראיתי עבודתך בקודש וגם בקשתך שאכתוב הערות על מש"כ (מאמר מצוין!) נזדרזתי. אמנם הנני מתנצל שאני אבא (בלשונם של הספן[ר]דים וההונגרים) בקצירת האומר.

(א) אין צורך להתיר מטעם ספק סכנה דבלא"ה יש לסמוך על המתירים אמירה לגוי במקום חולה (דבמקום אחר נו"נ אם הוא בבחינה הותרה או דחוייה) וגם במקום מצוה התיר הראב"ה והמנהג להתיר בשעת הדחק

(ב) בעמוד 17 ד"ה סברה זו – יש לחלק בנקל בין גחלת ברה"ר למה שכוונת העוסק ביחיד היא להעלות ארוכה לרבים.

אמנם יש להשוות מש"כ התוס' בפסחים מו, ב סוד"ה רבה שעל פיהם אמרו (בעל ציץ אליעזר נו"נ בזה) שבבית חולין שכיחי חולים שי"ב סכנה וממילא כמעט ליחא מלאכה דאורייתא מטעם הואיל*,

(ג) בעמוד 18 (ד-1) בלא"ה הייתי מתיר מטעם "עד רדתה – אפילו בשבת" (שבת יט, א) שהרי בעוה"ר עדיין המלחמה לא פסקה. גם נראה שאין לשנות שהרגל זה גורם לאי זריזות וסכנה גדולה היא.

הנני מסכים לגמרי לפסוק כמו שכתבת. חזק ואמץ!

באהבה ויקר

דוד קאהן

* ועוד, יש ליעץ כמו שיעץ בעל ציץ אליעזר זצ"ל שכשעושה מלאכה דאורייתא

לרפא גוי שהתירו רק איסורא דרבנן משום איבה [ואגב, הגר"מ פיינשטיין זצ"ל הורה דאפילו דאורייתא ש"ד משום פקו"נ דישאל כעין מה שהתיר הח"ס להשתתף בכיבוי אש בעיר ואכמ"ל] ולכוון שעושה משום איבה וממילא תו אין כאן דאורייתא דנעשה ע"י מחשבה זו רק איסור דרבנן* וממילא מותר, וכאן נמי יכל לכוין (או לומר לגוי שזו המטרה כאן) שעושים למען הידיעה אם יש כאן מספר חשוב בענין זה של מיון וממילא הוי רק מדרבנן כנ"ל.

*דהוי מלאכה שאיצל"ג

* * *

תגובת הרב אביגדר נבנצל

באופן כללי אני מסכים לכל הנאמר, אבל בנוגע לשימוש על ידי נכרים, דעת אדמו"ר זצלה"ה היתה שיש לשתמש בהם במדת האפשר. מצד שני היתה אחות שטענה מנסיונה בעבודה שיש מן הנכרים המחבלים בכוונה תחלה. אולי צריך שכל מנהל בית חולים ישקול עד כמה הסיכון הזה קיים בעיניו.

בברכת רפואה שלמה לכל חולי ישראל

צעיר הלויים

אביגדר נבנצל

* * *

תגובת הרב יצחק זילברשטיין

בס"ד יום ב' כ"ז אד"א תשע"ט

לכבוד מכובדנו היקר ד"ר הרב זאב פרימר שליט"א

שלו' וברכה!

בדבר נדונו להתיר בשבת לרופא יהודי בחדר מיון לכתוב חוות דעת רפואית על החולים, גם כשברור שאין בהם שום סכנה ואין בזה צורך [ואילו היה מגיע אליו לביתו היה משלחו בלא כתיבה], וטעמו שאם לא

יכתבו את החוות דעת, זה עלול לגרום לפיקוח נפש בעתיד, וכשמדברים על רבים יש להחשיב גם סכנה רחוקה כל כך כפיקוח נפש, כמו "גחלת של מתכת" שמותר לכבותה, למרות שיש בזה איסור דאורייתא, משום שהיא ברשות הרבים, ואף שאפשר לכתוב על ידי גוי, מכל מקום זה יעכב את הטיפול בחולים, ויש צורך גדול בחדר מיון שהכל ילך במהירות, כדי שיוכלו לטפל במהירות בכל החולים המגיעים שיש בהם על כל פנים ספק פיקוח נפש, עכת"ד.

ועל אף שדבריו נאמרו מתוך מחשבה והתבוננות, מכל מקום לבכי לא ידמה כן, ולעניות דעתי לאסור ליהודי לכתוב בשופי בחדר מיון חוות דעת, כדי לשחרר אדם בריא לביתו.

וגם אם נכון הדבר שכתבניות נכריות מסרבלות את העבודה בחדר מיון, יש למצוא רופאים נכרים שעל ידם עבודת הקודש תיעשה בזריזות וביעילות והשבת לא תחולל. ואמנם יש להוציא הוצאות על כך, אבל אין זו סיבה לחלל שבת על בריאים, ויעוין ברמ"א (סימן שכ"ב) שכתב ואם אפשר לעשות בלא דחוי ובלא איחור על ידי אינו יהודי עושים על ידי אינו יהודי, ובענינו שמדובר בכתיבה בשביל אדם בריא, גם מרן יסכים לעשות על ידי רופא נכרי.

ונבאר דברינו:

כבודו כתב באות ה' עמוד 19 וז"ל:

נמחיש זאת באופן קונקרטי בבית חולים, כאשר יבוא אליך לבית ילד עם כאבי בטן, תוכל בנקל לפי הרושם הקליני שלך לפטור אותו בלא כלום, לאחר ששיקול הדעת שלך מורה שאין לו שום דבר מסוכן, בדומה אם תיתקל ברחוב בתינוק חולה, תוכל בקלות לומר שלאור הרושם הקליני שלך, אין הוא זוקק כלל לבירור כי אתה מתרשם שזו מחלה ויראלית שתחלוף עם הזמן.

לעומת זאת, שווה בנפשך בית חולים שמאפשר למתמחיו מציאות בה כל כאב בטן או תינוק עם מחלת חום שנראים בעיני המתמחה כדבר קל שאינו זוקק בירור ניתנים לשחרור בלא תיעוד בתיק, ללא מדדים, ללא בדיקה גופנית או רושם קליני של הרופא בתיק [שכן זה איסור כתיבה בשבת], בלא לקיחת מדדי דלקת [איסור חובל, נטילת נשמה: איסור כתיבה – בסימון על הדפים], בלא לבדוק אוזניים [איסור הדלקת אור – הבערה, גולד או בונה] וכו' וכו', הרי ברור שדבר זה יצור אנדרלמוסיה, וודאי יוביל לפיקוח נפש של מאן דהוא, ללא ספק¹.

1. יש להעיר שאת מאמרו כתב לעמיתו הרופא, וכתב לו אם יבא אליך לבית ילד עם כאבי בטן, כלומר מדובר על קליניקה של רופא שכבר יש לו נסיון רב שנים, ובחדר מיון מתייחס למתמחים, כמובן שעירוב פרשיות יש כאן, ואין למתמחים סמכות לסמוך על שיקול דעתם, אך לרופא בוודאי שכן.

מתוך דבריו יוצא שאותו רופא בהיותו בביתו היה בודק ומשחרר את החולה לביתו ללא כתיבה, אבל בבית חולים עליו לכתוב את כל הנתונים, "שאם לא יכתוב דבר זה ייצור אנדרלמוסיה וודאי יוביל לפיקוח נפש", לדבר זה לא מצאנו ראייה.

הדבר לא דומה לגחלת של מתכת שהזכיר כבודו, כי הגחלת היא חפצא של ממת הנמצא לפנינו כי היא אש מגולה הממיתה, ובמקום הזיק הרבים חששו חז"ל שמא יתקל בה אחד מהרבים וימות, אבל בענייננו אין גחלת לפנינו ועל חשש רחוק שמא יוצר פיקוח נפש עתידי, לא מצאנו ראייה שמחללים על כך שבת, כי כבוי גחלת הוא ספק סכנת מות לפנינו, ואילו "כתיבה לפנות את המיין למי שלא צריך להיות שם" לא מצינו.

ובפרט לפסק המשנ"ב (סימן שלד ס"ק פד) דלכן היתיר לכבות גחלת של מתכת, לפי שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, ולא גזרו חז"ל במקום חשש סכנה, משא"כ בענייננו בכתיבה שהיא מלאכה דאורייתא.

ב. בנוגע לראיותיו מפסיקתו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל יש להעיר:

1. הראיה מחיל המודיעין – שם מדובר על פיקוח נפש לפנינו ממדינת אויב ועוינת ולוחמת נגדינו לכלותינו מן העולם ח"ו, וכל שבריר ידיעה יכול להוביל לסיכון מזימותיהם, והחייל המפענח אינו יודע באמת ובידיעה ברורה מה מכיל צופן של כל ידיעה, ורק חושב כן ע"פ השערות שאין בידיעה מידע חשוב, לכן בוודאי יש להתיר כי הסכנה ברורה לפנינו.

2. הראיה מהדלקת פנסים ברכב צבאי ביום – יש לדחות שהנהג בעת נסיעה צבאית מוטרד מאד שלא יידרס ולא ידרוס, ומתוך מאמץ עלול לשכוח את כללי הזהירות ושמירת המרחק הראויה, ולסכן ולהסתכן, ועל ידי הדלקת האורות תימנע תאונה, והגרש"ז החליט שזו סכנה, ובפרט שהוכח כיום שכל נסיעה היא סכנה מסוימת כמו שנאמר ברש"י בפרשת ויגש ש"הדרך מסוכנת" וז"ל: שהשטן מקטרט בשעת הסכנה (כ"ר צא ט) כי כל נהג נמצא במצב של סכנה וכשחוזר מהדרך יש אומרים שמברך "הגומל", וכשיוצא לדרך מתפלל תפילת הדרך, והוברר על פי מומחים שהדלקת האורות מפחיתה את הסכנה במידת מה [כי עובדה שהם הורו להדליק את האורות], ולכן התיר הגרש"ז א.

אבל אין נדונים אלו דומים לשאלה שלפנינו שאין סכנה מוחשית לאדם בריא שהתגלגל לחדר מיון. לא מצינו שניתן לחלל שבת על בריא.

בברכה נאמנה
יצחק זילברשטיין